

Sygn. akt III AUa 977/12

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 8 maja 2013 r.

Sąd Apelacyjny w Szczecinie - Wydział III Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Anna Polak (spr.)
Sędziowie:	SSA Urszula Iwanowska SSO del. Beata Górską
Protokolant:	St. sekr. sąd. Elżbieta Kamińska

po rozpoznaniu w dniu 8 maja 2013 r. w Szczecinie

sprawy B. O.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S.

o podjęcie wypłaty emerytury

na skutek skargi o wznowienie postępowania zakończonego prawomocnym wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Szczecinie III Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 6 września 2012 roku w sprawie III AUa 318/12 oraz poprzedzającym go wyrokiem Sądu Okręgowego w Szczecinie VII Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 28 lutego 2012 r., sygn. akt VII U 2273/11

- 1. zmienia częściowo wyrok Sądu Apelacyjnego w Szczecinie III Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 6 września 2012 r. wydany w sprawie III AUa 318/12 oraz wyrok Sądu Okręgowego w Szczecinie VII Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 28 lutego 2012 r., wydany w sprawie VII U 2273/11 oraz poprzedzającą go decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w S. z dnia 12 października 2011 r., nr (...) i ustala, że ubezpieczonej B. O. przysługuje prawo do wypłaty emerytury od dnia 1 października 2011 r. do dnia 21 listopada 2012 r.;**
- 2. uchyla wymienione w punkcie 1. wyroki w pozostałej części i umarza postępowanie;**
- 3. zasądza od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w S. na rzecz B. O. kwotę 30 (trzydzieści) złotych tytułem zwrotu kosztów postępowania.**

SSO del. Beata Górską SSA Anna Polak SSA Urszula Iwanowska

Sygn. akt III AUa 977/12

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 12 października 2011 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S. z urzędu wstrzymał B. O. wypłatę emerytury z uwagi na kontynuację zatrudnienia przez ubezpieczoną.

Odwołaniem z dnia 10 listopada 2011 r. B. O. zaskarżyła powyższą decyzję, wnosząc o jej zmianę i podjęcie wypłaty zawieszonoego świadczenia. Ubezpieczona wskazała, że prawo do emerytury jest prawem nabytym chronionym ustawą zasadniczą i wprowadzenie nowych uregulowań prawnych jest niezgodne z zasadą *lex retro non agit*, a działania organu rentowego naruszają zasady zaufania obywatelskiego do instytucji państwowych oraz do demokratycznego państwa prawa. W ocenie odwołującej decyzja organu rentowego narusza konstytucyjną zasadę równego traktowania. Ubezpieczona wskazała, że rozwiązanie stosunku pracy byłoby co najmniej ryzykowne, ponieważ ponowne zatrudnienie uzależnione byłoby nie od dobrej woli pracodawcy, lecz od wyników otwartego naboru kandydatów na wolne stanowisko urzędnicze, które piastuje.

Wyrokiem z dnia 28 lutego 2012 r. Sąd Okręgowy w Szczecinie VII Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych oddalił odwołanie. Sąd Okręgowy ustalił, że B. O., urodzona (...), od dnia 9 września 1990 r. i nadal, w tym także po dniu 1 października 2011 r. jest nieprzerwanie zatrudniona na podstawie umowy o pracę w Urzędzie Miejskim w P., ostatnio na stanowisku naczelnika wydziału. W marcu 2009 r. ubezpieczona złożyła w Zakładzie Ubezpieczeń Społecznych Oddziale w S. wniosek o przyznanie jej prawa do emerytury. Decyzją z dnia 23 marca 2009 r. organ rentowy przyznał jej prawo do tego świadczenia od dnia 1 marca 2009 r., tj. od miesiąca zgłoszenia wniosku. W dniu 26 stycznia 2010 r. oraz w dniu 13 stycznia 2011 r. B. O. zwróciła się do organu rentowego o ponowne ustalenie wysokości emerytury od podstawy wymiaru, przeliczonej z uwzględnieniem wynagrodzenia uzyskanego po przyznaniu emerytury. Każdorazowo ubezpieczona wskazywała, iż nadal pozostaje w zatrudnieniu. W wyniku rozpatrzenia powyższych wniosków organ rentowy wydał decyzje z dnia 9 lutego 2010 r. i z dnia 28 stycznia 2011 r., przeliczając jej emeryturę. Sąd Okręgowy zważył, że stosownie do treści art. 103a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U.2009.153.1227 z zm.) w związku z art. 28 ustawy z dnia 16 grudnia 2010 r. o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 257, poz. 1726) osobom, które nabyły prawo do emerytury przed dniem 1 stycznia 2011 r. i które nadal pracują na podstawie tego samego stosunku pracy, świadczenie emerytalne wypłaca się do września 2011 r., a od 1 października 2011 r. świadczenie ulega z urzędu zawieszeniu. Literalna wykładnia omawianego przepisu nie budziła wątpliwości Sądu, bowiem ustawodawca jednoznacznie wskazał okoliczności faktyczne, których wystąpienie spowoduje zawieszenie emerytury. Zdaniem Sądu meriti skoro ubezpieczona bezspornie od dnia 1 marca 2009 r. nabyła prawo do emerytury i od dnia 9 września 1990 r. do chwili wyrokowania pozostawała w zatrudnieniu, to prawidłowo organ rentowy wstrzymał wypłatę świadczenia od 1 października 2011 r.

Apelację od wyroku Sądu Okręgowego wywiodła ubezpieczona, zaskarżając go w całości i wnosząc o jego zmianę poprzez uchylenie decyzji organu rentowego i przywrócenie prawa do emerytury. Zaskarżonemu wyrokowi zarzuciła błędną interpretację przepisów prawnych oraz naruszenie przepisów postępowania, poprzez pominięcie przez sąd zgłoszonych przez nią wniosków dowodowych. W uzasadnieniu apelująca zarzuciła, że art. 103 a ustawy emerytalnej jest niezgodny z Konstytucją RP został wprowadzony wbrew prowadzonej wcześniej polityce państwa. Podniosła, że w dniu 20 stycznia 2012 r. do Trybunału Konstytucyjnego wpłynął kolejny wniosek Grupy Senatorów RP VIII kadencji w sprawie stwierdzenia konstytucyjności przepisu i wniosek oczekuje na rozpoznanie oraz powołała się na krytyczną wobec projektu zmiany przepisu art. 103 a ustawy opinię I Prezesa Sądu Najwyższego.

W odpowiedzi na apelację organ rentowy wniosł o jej oddalenie w całości.

Sąd Apelacyjny w Szczecinie III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych wyrokiem z dnia 6 września 2012 r. oddalił apelację ubezpieczonej.

W dniu 15 grudnia 2012 r. B. O. wniosła do Sądu Apelacyjnego w Szczecinie – III Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych skargę o wznowienie postępowania zakończonego prawomocnym wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z dnia 6 września 2012 r., na podstawie art. 401¹ k.p.c. w związku z wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 13 listopada 2012 r. (K 2/12). Skarżąca podniosła, że zgodnie z orzeczeniem Trybunału Konstytucyjnego

zastosowany w jej sprawie przepis art. 103a ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych w związku z art. 28 o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw jest niezgodny z Konstytucją, ponieważ narusza zasadę zaufania do państwa i stanowionego prawa. W związku z powyższym ubezpieczona domagała się wznowienia postępowania zakończonego prawomocnym wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Szczecinie oraz uchylenia decyzji organu rentowego z dnia 12 października 2011 r., wyroku Sądu Okręgowego w Szczecinie z dnia 28 lutego 2012 r. oraz wyroku Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z dnia 6 września 2012 r. i zasądzenia wypłaty zaległych świadczeń od dnia 1 października 2011 r., jak również zwrotu kosztów procesu.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje.

Skarga B. O. o wznowienie postępowania zakończonego prawomocnym wyrokiem Sądu Apelacyjnego, wydanym w wyniku rozpoznania apelacji od wyroku Sądu Okręgowego zasługiwała na uwzględnienie, doprowadzając do zmiany wskazanych rozstrzygnięć oraz poprzedzającej ich decyzji organu rentowego.

Skarżąca zachowała termin do wniesienia skargi oraz oparła ją na ustawowej podstawie (art. 410 § 1 k.p.c.). Skarga o wznowienie postępowania została wniesiona w terminie 3 miesięcy od dnia wejścia w życie orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego, zgodnie z art. 407 § 2 k.p.c. Podstawą wznowienia jest natomiast wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 13 listopada 2012 r., sygn. akt K 2/12, który uznał za niezgodny z Konstytucją art. 28 ustawy z dnia 16 grudnia 2010 r. o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 257, poz. 1726 oraz z 2011 r. Nr 291, poz. 1707) w związku z art. 103a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2009 r. Nr 153, poz. 1227, z 2010 r. Nr 40, poz. 224, Nr 134, poz. 903, Nr 205, poz. 1365, Nr 238, poz. 1578 i Nr 257, poz. 1726, z 2011 r. Nr 75, poz. 398, Nr 149, poz. 887, Nr 168, poz. 1001, Nr 187, poz. 1112 i Nr 205, poz. 1203 oraz z 2012 r. poz. 118 i 251), dodany przez art. 6 pkt 2 ustawy z 16 grudnia 2010 r., w zakresie, w jakim znajduje zastosowanie do osób, które nabyły prawo do emerytury przed 1 stycznia 2011 r., bez konieczności rozwiązania stosunku pracy. Bez wątplenia w oparciu o analizowane przez Trybunał Konstytucyjny przepisy organ rentowy decyzją wstrzymał ubezpieczonej prawo do wypłaty emerytury od 1 października 2011 r. w związku z brakiem dowodu rozwiązania stosunku pracy, którą uprzednio przyznał ubezpieczonej zgodnie z decyzją z dnia 23 marca 2009 r., poczynszyszy od 1 marca 2009 r.

Sąd Apelacyjny analizując całość sprawy doszedł do przekonania, że nie tylko zaistniały przesłanki uzasadniające wznowienie postępowania z powodu orzeczenia przez Trybunał Konstytucyjny o niezgodności aktu normatywnego z Konstytucją, na podstawie którego zostało wydane orzeczenie (art. 401¹ k.p.c.), ale także podstawy do uwzględnienia skargi, poprzez zmianę objętych skargą orzeczeń.

Przepis art. 190 ust. 4 Konstytucji stanowi, że orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego o niezgodności z Konstytucją, umową międzynarodową lub ustawą aktu normatywnego, na podstawie którego zostało wydane prawomocne orzeczenie sądowe, ostateczna decyzja administracyjna lub rozstrzygnięcie w innych sprawach, stanowi podstawę do wznowienia postępowania, uchylenia decyzji lub innego rozstrzygnięcia na zasadach i w trybie określonych w przepisach właściwych dla danego postępowania. Zgodnie z regulacją z art. 401¹ k.p.c. można żądać wznowienia postępowania w wypadku, gdy Trybunał Konstytucyjny orzekł o niezgodności aktu normatywnego z Konstytucją, ratyfikowaną umową międzynarodową lub z ustawą, na podstawie którego zostało wydane orzeczenie. Przepis ten ma wyraźnie zastosowanie do tych orzeczeń, dla których podstawą ich wydania był akt normatywny zakwestionowany przez Trybunał Konstytucyjny. W postanowieniu z dnia 20 czerwca 2007 r., V CNP 45/07 (Lex nr 347227) Sąd Najwyższy wyraził pogląd, że skutkiem wyroku Trybunału Konstytucyjnego, stwierdzającego niezgodność z Konstytucją nieobowiązującego już przepisu ustawy, jest umożliwienie wznowienia postępowań sądowych, w których taki przepis stanowił podstawę prawną rozstrzygnięcia. Co do zasady wznowienie na tej podstawie może więc dotyczyć tych orzeczeń, które uprawomocniły się przed datą opublikowania orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego. Wskazuje na to w szczególności brzmienie art. 407 § 2 k.p.c.

W piśmiennictwie dotyczącym wznowienia postępowania przyjmuje się, że skutkiem pośrednim stwierdzenia niezgodności kontrolowanego aktu normatywnego z Konstytucją, umową międzynarodową lub aktem normatywnym

wyższego rzędu jest - obok skutku bezpośredniego w postaci utraty przez akt normatywny mocy obowiązującej - możliwość podważenia rozstrzygnięcia sądowego lub administracyjnego podjętego na podstawie aktu normatywnego, którego w dacie rozstrzygnięcia sprawy dotyczyło domniemanie konstytucyjności, a który po prawomocnym rozstrzygnięciu sprawy został uznany za niekonstytucyjny. Oczywiście jest więc, że wznowienie postępowania w takich sytuacjach ma doprowadzić do sanacji postępowania sądowego (lub administracyjnego) opartego na niekonstytucyjnym akcie prawnym. Należy tym samym przyjąć, że po wznowieniu postępowania będzie się ono toczyć z pominięciem tych niekonstytucyjnych przepisów. W przeciwnym razie nieracjonalne byłoby dopuszczenie do wznowienia postępowania, które miałyby się toczyć na podstawie niekonstytucyjnego aktu prawnego, chociaż przez pewien czas obowiązującego.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego zdecydowanie przeważa pogląd o skuteczności ex tunc wyroków Trybunału Konstytucyjnego (zob. uchwała składu siedmiu sędziów z dnia 7 grudnia 2006 r., III CZP 99/06, OSNC 2007, nr 6, poz. 79, uchwały z dnia 23 stycznia 2001 r., III ZP 30/00, OSNP 2001, nr 23, poz. 685, z dnia 3 lipca 2003 r., III CZP 45/03, OSNC 2004, nr 9, poz. 136, z dnia 23 stycznia 2004 r. III CZP 112/03, OSNC 2005, nr 4, poz. 61, z dnia 23 czerwca 2005 r., III CZP 35/05, OSNC 2006, nr 5, poz. 81 i z dnia 19 maja 2006 r. III CZP 26/06, OSNC 2007, nr 3, poz. 39 oraz wyroki z dnia 10 listopada 1999 r., I CKN 204/98, OSNC 2000, nr 5, poz. 94, z dnia 19 grudnia 1999 r., I CKN 632/98, niepubl., z dnia 19 kwietnia 2000 r., II CKN 272/00, niepubl., z dnia 15 stycznia 2003 r. IV CKN 1693/00, niepubl., z dnia 9 października 2003 r., I CK 150/02, OSNC 2004, nr 7-8, poz. 132, ze sprost. OSNC 2004, nr 10, s. 131, z dnia 29 października 2003 r., III CK 34/02, OSP 2005, nr 4, poz. 54, z dnia 30 września 2004 r., IV CK 20/04, OSNC 2005, nr 9, poz. 161, z dnia 26 listopada 2004 r., V CK 270/04, niepubl., z dnia 12 stycznia 2005 r., I CK 457/04, niepubl., z dnia 7 października 2005 r., II CK 756/04, "Monitor Prawniczy" 2005, nr 21, s. 1027, z dnia 14 września 2006 r., III CSK 102/06, niepubl., z dnia 15 czerwca 2007 r., II CNP 37/07, niepubl., z dnia 13 grudnia 2007 r., I CSK 315/07, niepubl., z dnia 19 czerwca 2008 r. V CSK 31/08, OSNC-ZD 2009, nr 1, poz. 16, z dnia 20 maja 2009 r., I CSK 379/08, OSNC 2009, nr 10, poz. 172 i z dnia 10 grudnia 2009 r., III CSK 110/09, OSNC 2010, nr 5, poz. 82, a także postanowienia z dnia 7 grudnia 2000 r., III ZP 27/00, OSNAPUS 2001, nr 10, poz. 331 i z dnia 15 kwietnia 2004 r., IV CK 272/03, niepubl.). Przedstawione w tych orzeczeniach stanowisko aprobuje Sąd Apelacyjny orzekający w niniejszej sprawie. Od zasady skuteczności wyroku Trybunału Konstytucyjnego ex tunc istnieją wyjątki mające podstawę w przepisach Konstytucji, które jednak nie zachodzą w okolicznościach tej sprawy.

W tym miejscu powtórzenia wymaga, że wyrokiem z dnia 13 listopada 2012 r. Trybunał Konstytucyjny orzekł, że art. 28 ustawy z dnia 16 grudnia 2010 r. o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 257, poz. 1726 oraz z 2011 r. Nr 291, poz. 1707) w związku z art. 103a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2009 r. Nr 153, poz. 1227, z 2010 r. Nr 40, poz. 224, Nr 134, poz. 903, Nr 205, poz. 1365, Nr 238, poz. 1578 i Nr 257, poz. 1726, z 2011 r. Nr 75, poz. 398, Nr 149, poz. 887, Nr 168, poz. 1001, Nr 187, poz. 1112 i Nr 205, poz. 1203 oraz z 2012 r. poz. 118 i 251), dodanym przez art. 6 pkt 2 ustawy z 16 grudnia 2010 r., w zakresie, w jakim znajduje zastosowanie do osób, które nabyły prawo do emerytury przed 1 stycznia 2011 r., bez konieczności rozwiązania stosunku pracy, jest niezgodny z zasadą ochrony zaufania obywatela do państwa i stanowionego przez nie prawa wynikającą z art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. Wyrok ten wszedł w życie z dniem jego opublikowania w Dzienniku Ustaw w dniu 22 listopada 2012 r. (Dz. U. z 2012 r. Nr 1285).

Z treści uzasadnienia wskazanego wyroku wynika, że zarzut niekonstytucyjności kwestionowanej regulacji sformułowany został w odniesieniu do wąskiego kręgu osób, a mianowicie emerytów, którzy nabyli prawo do emerytury na mocy wcześniejszych przepisów, tj. bez konieczności rozwiązania stosunku pracy. Trybunał nie objął przy tym analizą rozwiązania przyjętego przez ustawodawcę, polegającego na uzależnieniu realizacji nabytego prawa do emerytury od uprzedniego rozwiązania stosunku pracy z pracodawcą, na rzecz którego emeryt wykonywał pracę bezpośrednio przed dniem nabycia prawa do emerytury. Zakresem zaskarżenia objęte zostało wyłącznie stosowanie tego rozwiązania do osób, które w momencie jego wejścia w życie miały już ustalone prawo do emerytury, bez konieczności rozwiązania stosunku pracy. Zasadniczy problem dotyczył zatem konstytucyjności przepisu intertemporalnego, tj. art. 28 ustawy o finansach publicznych odczytywanego w związku z art. 103 a ustawy emerytalnej, w zakresie możliwości rozciągnięcia na podstawie art. 28 ustawy zmieniającej z 16 grudnia 2010 r.

regulacji zawartej w art. 103a ustawy o emeryturach i rentach z FUS na osoby, które nabyły prawo do emerytury przed jego wejściem w życie. Trybunał podkreślał m.in., że zawieszenie w ujęciu art. 103a ustawy o emeryturach i rentach z FUS oznacza niemożliwość realizacji już nabytego ex lege prawa do świadczenia emerytalnego (w istocie dochodzi więc do odroczenia jego wypłaty), natomiast zawieszenie na podstawie art. 104 ustawy o emeryturach i rentach z FUS oznacza wstrzymanie wypłaty już zrealizowanego świadczenia (zob. I. Jędrasik-Jankowska, *Nierozwiązanie stosunku pracy jako przyczyna zawieszenia prawa do emerytury*, „Praca i Zabezpieczenie Społeczne” nr 9/2011, s. 22 i n.). Wobec tego stwierdził, że ustawodawca posługuje się pojęciem zawieszenia prawa zarówno do określenia sytuacji, w której ryzyko jeszcze nie zaszło (nie został rozwiązany stosunek pracy), jak i do sytuacji, w której ryzyko zaszło (stosunek pracy został rozwiązany), ale nastąpił powrót na rynek pracy (czyli doszło do zawieszenia trwania ryzyka). W pierwszej sytuacji zostaje zawieszona realizacja nabytego ex lege prawa z powodu niezajścia ryzyka, a w drugiej - w wyniku stosowania reguł zbiegu emerytury i dodatkowego zarobku. Tym samym art. 103a ustawy o emeryturach i rentach z FUS powinien być traktowany nie jako przepis dotyczący reguł łączenia świadczenia emerytalnego i zarobku, lecz jako przepis określający warunki realizacji prawa do emerytury, a więc określający treść ryzyka emerytalnego.

Ustawą z dnia 21 stycznia 2000 r. o zmianie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. Nr 9, poz. 118) ustawodawca dodał do art. 103 ustawy o emeryturach i rentach z FUS ust. 2a, wprowadzając obowiązek uprzedniego rozwiązania stosunku pracy w celu realizacji prawa do emerytury. Od 1 lipca 2000 r. (data wejścia w życie art. 103 ust. 2a ustawy o emeryturach i rentach z FUS) nierozwiązanie stosunku pracy powodowało, że prawo do świadczenia mogło zostać ustalone, ale nie mogło zostać zrealizowane (zostało zawieszona). Art. 103 ust. 2a ustawy o emeryturach i rentach z FUS został jednak uchylony mocą art. 37 pkt 5 lit. b ustawy z dnia 21 listopada 2008 r. o emeryturach kapitałowych (Dz. U. Nr 228, poz. 1507). Dopiero od 8 stycznia 2009 r. treścią ryzyka emerytalnego ponownie było więc osiągnięcie odpowiedniego wieku i staż ubezpieczeniowy. Ten stan prawny obowiązywał do 31 grudnia 2010 r. Od 1 stycznia 2011 r. obowiązuje art. 103a, dodany do ustawy o emeryturach i rentach z FUS na podstawie art. 6 pkt 2 ustawy zmieniającej z 16 grudnia 2010 r., znoszący możliwość pobierania emerytury bez rozwiązywania umowy o pracę z dotychczasowym pracodawcą, na rzecz którego była wykonywana praca bezpośrednio przed dniem nabycia prawa do emerytury, ustalonym w decyzji organu rentowego. Z powyższych rozważań jednoznacznie zatem wynika, że art. 103a ustawy o emeryturach i rentach z FUS nie jest przepisem ustalającym zasady łączenia prawa do emerytury z zarobkiem, ale uniemożliwiając realizację tego prawa do czasu rozwiązania stosunku pracy, konstruuje treść ryzyka emerytalnego jako prawo do odejścia z rynku pracy i uzyskania świadczenia emerytalnego. Określa więc zasady powstania prawa do świadczenia.

Problem w sprawie rozpatrywanej przez Trybunał dotyczył zatem oceny, czy ustawodawca mógł na podstawie art. 28 ustawy zmieniającej z 16 grudnia 2010 r. rozciągnąć stosowanie art. 103a ustawy o emeryturach i rentach z FUS – przepisu ustalającego nową treść ryzyka emerytalnego – na sytuacje przeszłe, tj. wobec osób, takich jak skarżąca, które już nabyły prawo do emerytury w okresie od 8 stycznia 2009 r. do 31 grudnia 2010 r., czyli w czasie obowiązywania regulacji niezawierającej wymogu rozwiązania stosunku pracy z dotychczasowym pracodawcą dla uzyskania świadczenia emerytalnego. Trybunał stan taki ocenił negatywnie i stwierdził, że rozwiązanie przyjęte przez ustawodawcę w art. 28 ustawy zmieniającej z 16 grudnia 2010 r. spowodowało, że osoby, które już skutecznie nabyły i zrealizowały prawo do emerytury w okresie od 8 stycznia 2009 r. do 31 grudnia 2010 r. musiały, na podstawie art. 28 ustawy zmieniającej z 16 grudnia 2010 r. w związku z art. 103a ustawy o emeryturach i rentach z FUS, poddać się nowej, mniej korzystnej dla nich treści ryzyka emerytalnego. Innymi słowy, ubezpieczeni, którzy prawo do emerytury uzyskali po spełnieniu jedynie warunku osiągnięcia wieku (oraz odpowiedniego stażu ubezpieczeniowego), musieli ponownie zrealizować swoje prawo do emerytury według nowej treści ryzyka, czyli spełnić także warunek rozwiązania stosunku pracy, aby emeryturę nadal pobierać od 1 października 2011 r. Oznaczało to dla nich, że - chcąc nadal pracować i jednocześnie pobierać emeryturę (w tym miejscu należy przypomnieć, że ustawodawca nigdy nie zakazywał i aktualnie także nie zakazuje łączenia świadczenia emerytalnego z wynagrodzeniem, co więcej - zgodnie z art. 103 ust. 2 ustawy o emeryturach i rentach z FUS emeryci, którzy osiągnęli tzw. powszechny wiek emerytalny mają możliwość łączenia dochodów z tych źródeł bez żadnych ograniczeń kwotowych) – musiały rozwiązać stosunek pracy i raz jeszcze go nawiązać – oczywiście, jeśli znalazły nowego pracodawcę albo dotychczasowy zgodził się ponownie je zatrudnić.

Wreszcie też, określając skutki wyroku Trybunał wyjaśnił, że z chwilą ogłoszenia sentencji wyroku w Dzienniku Ustaw utraci moc art. 28 ustawy zmieniającej z 16 grudnia 2010 r. w zakresie, w jakim przewiduje stosowanie art. 103a ustawy o emeryturach i rentach z FUS do osób, które nabyły prawo do emerytury przed 1 stycznia 2011 r., bez konieczności rozwiązania stosunku pracy. Oznacza to, że obowiązek rozwiązania stosunku pracy z dotychczasowym pracodawcą - jako warunek realizacji nabytego prawa do emerytury - nie będzie miał zastosowania do osób, które nabyły to prawo w okresie od 8 stycznia 2009 r. do 31 grudnia 2010 r. Natomiast przepis ten pozostaje nadal w obrocie prawnym i znajduje zastosowanie do osób, które nabyły prawo do emerytury w momencie jego wejścia w życie i później, tj. od 1 stycznia 2011 r. Na tej podstawie oraz zgodnie z przytoczonymi na wstępie rozważaniami odnośnie skuteczności ex tunc wyroków Trybunału Konstytucyjnego należało przyjąć, że wyrok Trybunału Konstytucyjnego ma w tym przypadku skutki retroaktywne. Utrata mocy obowiązującej zakwestionowanych nim przepisów, w tym art. 103 a ustawy emerytalnej w związku z art. 28 ustawy o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw nastąpiła od daty ich uchwalenia, jednak przepis w zakresie oznaczonym w wyroku Trybunału jest niekonstytucyjny od początku.

Jak wynika z powyższego przed wprowadzeniem analizowanego przepisu art. 103a realizacja prawa do emerytury nie była uzależniona od rozwiązania stosunku pracy. Stan taki obowiązywał w okresie od 8 stycznia 2009 r. do dnia 1 stycznia 2011 r. Ubezpieczonym, którzy nabyli prawo do emerytury w tym czasie emerytura była wypłacana, mimo kontynuowania zatrudnienia u pracodawcy, na rzecz którego wykonywali je bezpośrednio przed dniem nabycia prawa do emerytury. W związku z orzeczeniem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 13 listopada 2012 r. prawo do emerytury dla tej grupy ubezpieczonych zostało zachowane. Przepis art. 28 ustawy o zmianie ustawy o finansach publicznych stanowił, że przepis art. 103a ustawy o emeryturach i rentach z FUS znajdował zastosowanie do emerytur przyznanych przed dniem jego wejścia w życie – poczynając od dnia 1 października 2011 r. i na jego podstawie organ rentowy wstrzymał ubezpieczonej wypłatę emerytury. Zgodnie natomiast z analizowanym wyrokiem Trybunału wskazana regulacja jest niekonstytucyjna ex tunc, zatem B. O. zachowała prawo do wypłaty emerytury od dnia 1 października 2011 r.

Na tej podstawie Sąd Apelacyjny w oparciu o art. 412 § 2 k.p.c. uwzględnił skargę o wznowienie postępowania i zgodnie z art. 386 § 1 k.p.c. zmienił objęte nią wyroki Sądu Apelacyjnego oraz Sądu Okręgowego, jak i poprzedzającą go decyzję organu rentowego, w zakresie w jakim wstrzymano ubezpieczonej wypłatę emerytury od 1 października 2011 r. do dnia 21 listopada 2012 r.

Sąd Apelacyjny uznał, że postępowanie w zakresie wypłaty ubezpieczonej emerytury od 22 listopada 2012 r. należało umorzyć na podstawie art. 477¹³ k.p.c., albowiem w dniu 18 stycznia 2013 r. organ rentowy w związku z wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 13 listopada 2012 r. podjął decyzję o podjęciu wypłaty ubezpieczonej emerytury od dnia 22 listopada 2012 r. Rozstrzygnięcie w punkcie 2. wyroku znajduje zatem oparcie w art. 412 § 2 k.p.c. w związku z art. 477¹³ k.p.c.

Uwzględniając skargę Sąd Apelacyjny na mocy art. 109 § 1 k.p.c. zasądził od organu rentowego na rzecz wnioskodawczyni poniesione w sprawie III AUa 318/12 koszty postępowania apelacyjnego.

SSO del. Beata Górka SSA Anna Polak SSA Urszula Iwanowska